

Provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie

Evaluatie

Annelies van der Horst

RAPPORT

Provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie

Evaluatie

Annelies van der Horst
Stella Blom
Justin de Kleuver

Amsterdam, 25 juni 2012

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Justin de Kleuver', with a long horizontal flourish extending to the right.

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Context	4
1.2	Opzet onderzoek	4
1.3	Leeswijzer	6
2	Decentralisatie van de steunpunten.....	7
2.1	Proces van decentralisatie	7
2.2	Afspraken decentralisatie	8
2.3	Invulling provinciale aansturing	8
3	Maatwerk aan gemeenten	11
3.1	Gebruik van het steunpunt door gemeenten	11
3.2	Vragen van gemeenten aan het steunpunt	13
3.3	Een externe blik op de gemeenten.....	14
4	Toekomstige ontwikkelingen.....	16
4.1	Cultuurhistorie en ruimtelijke ontwikkeling.....	16
4.2	Zichtbaarheid van de steunpunten	16
4.3	Voortbestaan van de steunpunten.....	17
5	Conclusies en aanbevelingen	18
5.1	Conclusies.....	18
5.2	Aanbevelingen.....	19
Bijlagen		
	Bijlage 1 Documenten	23
	Bijlage 2 Geïnterviewde personen.....	24
	Bijlage 3 Afspraken decentralisatie.....	26
	Bijlage 4 Overzicht steunpunten	28

1 Inleiding

1.1 Context

Nederland is rijk aan monumenten en bodemschatten. Die rijkdom beschermen en behouden we voor toekomstige generaties met passende wet- en regelgeving. Deze wet- en regelgeving is sterk in ontwikkeling. Veranderingen hebben stapsgewijs geleid tot decentralisatie van de zorg voor monumenten en archeologie naar gemeenten. Eén van de instrumenten om gemeenten bij te staan in die zorg zijn de provinciale steunpunten monumentenzorg en archeologie. De steunpunten bundelen expertise van OCW/RCE (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, onderdeel Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en provincies en ondersteunen sinds 1996 gemeenten en samenwerkende gemeenten bij de uitvoering van hun wettelijke taken.

Met ingang van 1 januari 2009 zijn afspraken gemaakt tussen het ministerie van OCW en het IPO (Interprovinciaal Overleg) over de decentralisatie van budget en de verantwoordelijkheid voor de steunfunctie naar provincies. Dit was vastgelegd in het bestuursakkoord tussen Rijk en provincies uit 2008. De decentralisatie sluit, aldus de betrokken partijen, aan bij de positie en taken van de provincies, maakt nog meer maatwerk in de ondersteuning van gemeenten mogelijk en leidt tot een heldere taakverdeling tussen betrokken overheden.

Rijk en IPO spraken ook af om de decentralisatie in 2012 te evalueren. Die evaluatie krijgt extra betekenis omdat de ontwikkelingen in de monumentenzorg en archeologie (waaronder de Modernisering Monumentenzorg) sinds 2009 nog meer taken en verantwoordelijkheden bij gemeenten neerleggen. De vraag is nu wat het effect is van de decentralisatie op de uitoefening van de steunfunctie door de provinciale steunpunten. Maakt de decentralisatie dat het beter gaat, hetzelfde is gebleven of misschien slechter gaat? En nopen vraagstukken waar gemeenten voor komen te staan door verandering in wet- en regelgeving en benadering van erfgoedvraagstukken, tot aanpassingen van de afspraken?

Om deze vraag te beantwoorden wil de opdrachtgever inzicht in de volgende vragen:

- Heeft de decentralisatie van de steunpunten geleid tot meer maatwerk in de ondersteuning van gemeenten?
- Heeft de decentralisatie van de steunpunten geleid tot een heldere taakverdeling tussen de betrokken overheden, vanuit het perspectief van de overheden en de steunpunten?
- Zijn de gemaakte afspraken tussen IPO en OCW nagekomen?

1.2 Opzet onderzoek

DSP-groep kreeg van OCW en IPO de opdracht om de evaluatie uit te voeren. De te evalueren periode beslaat drie jaar: van 2009, het eerste jaar na decentralisatie, tot en met 2011. Het onderzoek bestond uit de volgende onderdelen:

Documentatieonderzoek

DSP-groep analyseerde beleidsdocumenten en overeenkomsten van het ministerie van OCW, IPO, Nationaal Restauratiefonds en eerder verricht onderzoek door AEF 'Gemeenten MoMo-proof'. In 2009 presenteerde de Erfgoedinspectie het onderzoek naar de twaalf provinciale steunpunten onder de titel 'Stut of steunpilaar'. De uitkomsten van dat onderzoek gebruikten we als referentiekader voor de ontwikkeling bij de steunpunten tussen 2009 en eind 2011.

We verzamelden subsidiedocumenten en beleidsafspraken van alle twaalf provincies en beleidsplannen en jaarverslagen van de steunpunten. Die kwantitatieve gegevens, voortgangs- en verantwoordingsinformatie analyseerden wij om een beeld te krijgen van de werking van het steunpunt en de relatie tussen steunpunt en de subsidiërende overheid, te weten de provincie. Een overzicht van de gebruikte literatuur vindt u in bijlage 1.

Elektronische vragenlijst 36 gemeenten

De belangrijkste gebruikers van de steunpunten zijn de gemeenten en daarom ligt het voor de hand gemeenten te bevragen naar hun gebruik van de steunpunten en de waardering van de dienstverlening. In overleg met de opdrachtgevers stelden wij een korte elektronische vragenlijst op die wij uitzetten onder drie gemeenten per provincie. De gemeenten varieerden van groot, middelgroot en klein in omvang en in aantallen monumenten. In de bijlage vindt u de lijst gemeenten.

Face to face-interviews

In overleg met de opdrachtgevers kozen wij voor drie provincies waar wij face to face interviews afnamen bij een gemeente, de provincie en het provinciale steunpunt. We baseerden de keuze van de drie provincies op de drie types (of bloedgroepen) steunpunten: zelfstandige steunpunten, steunpunten ondergebracht in een erfgoedhuis en steunpunten ondergebracht in organisatie waarin ook de provinciale welstandscommissie een plek heeft. Dat bracht ons naar de provincie Overijssel (welstand), de provincie Zuid Holland (erfgoedhuis) en de provincie Friesland (aparte stichting).

Daarnaast benaderden we vier organisaties voor een face tot face interview, te weten het IPO, OCW/RCE, OCW/EGI (de Erfgoedinspectie) en de Federatie Welstand. Het laatste gesprek kon helaas niet meer binnen de onderzoeksperiode gepland worden. Een overzicht van onze gesprekspartners vindt u in bijlage 2.

Telefonische interviews

De overige negen provincies en steunpunten interviewden wij telefonisch en dat deden wij ook bij negen gemeenten. Die gemeenten selecteerden wij uit de geretourneerde vragenlijsten. Wij vroegen hen naar een toelichting op de door hen gegeven antwoorden.

Interactieve sessie

DSP-groep presenteerde in de eindfase van het onderzoek de voorlopige bevindingen en toetste deze bij de leden van de begeleidingscommissie. Die bestond uit de vertegenwoordigers van OCW/DCE, OCW/RCE, IPO, vertegenwoordiging van de provinciale steunpunten en de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten).

Aanvullende bron: monitor Erfgoedinspectie 2011

OCW/Erfgoedinspectie gaf DSP-groep inzage in de voorlopige resultaten van de monitor 2011. In dit onderzoek stelt de Erfgoedinspectie alle Nederlandse gemeenten vragen over onder andere het gebruik van het provinciale steunpunt.

DSP-groep voerde het onderzoek uit in de periode maart tot en mei 2012.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 blikt terug op het proces van decentralisatie en de rol van de provincie als opdrachtgever / subsidiënt. In hoofdstuk 3 gaan wij in op de doelgroep van het steunpunt, de gemeenten. In hoofdstuk 4 inventariseren wij de ontwikkelingen die van invloed zijn op het functioneren van de steunpunten. In hoofdstuk 5 presenteren wij de conclusies en aanbevelingen. Daarna volgen drie bijlagen: bijlage 1 documenten, bijlage 2 geïnterviewde personen vragenlijsten, bijlage 3 de afspraken zoals deze bij de decentralisatie zijn gemaakt. En in bijlage 4 volgt een korte beschrijving van de twaalf steunpunten.

Wij danken alle betrokkenen voor hun medewerking aan dit onderzoek.

2 Decentralisatie van de steunpunten

In november 2008 ondertekenden de minister van OCW en de voorzitter van het IPO de afspraken die gepaard gingen met de decentralisatie van de 'regionale steunfunctie Monumentenzorg en Archeologie 2009-2012'. De decentralisatie vloeide voort uit het bestuursakkoord tussen rijk en provincies uit juni 2008. Tot het moment van decentralisatie maakten provincies en de minister van OCW vierjaarlijkse afspraken over de financiering en taken van de steunfunctie in de cultuurconvenanten per landsdeel. Voor het uitvoeren van die afspraken verleenden provincies en het ministerie van OCW de steunpunten ieder een jaarlijkse bijdrage van 68.067 euro. Met ingang van 1 januari 2009 werd het rijksdeel (816.804 euro totaal) in de algemene uitkering Provinciefonds gevoegd en ging de aansturing van het steunpunt - binnen de daartoe gemaakte afspraken - volledig over naar de provincie.

In dit hoofdstuk geven wij inzicht in het verloop van het proces van decentralisatie en de rol van de provincie als opdrachtgever van de steunpunten.

2.1 Proces van decentralisatie

Een belangrijke evaluatievraag is of het proces van de decentralisatie goed verlopen is en wat provincies, steunpunten en ook gemeenten gemerkt hebben van de decentralisatie. Gemeenten geven in meerderheid aan dat zij weinig gemerkt hebben van de veranderingen in verantwoordelijkheid voor het steunpunt, voor hen is de decentralisatie vooral geruisloos verlopen. De provincies oordelen positief over het proces van decentralisatie, zij benadrukken dat de veranderingen in onderlinge afstemming zijn doorgevoerd, de meest betrokken beleidsadviseurs bespreken beleidsontwikkelingen als deze in de Interprovinciale Werkgroep Cultuurhistorie en zijn daardoor goed op de hoogte. Ook de steunpunten zijn positief over het doorlopen proces. Ook zij waren vertegenwoordigd bij het opstellen van de afspraken die de decentralisatie inhoud gaven.

Provincies en steunpunten plaatsen een aantal kanttekeningen: tussen 2009 en 2012 is het voormalige rijksbudget dat beschikbaar is voor de steunpunten niet geïndexeerd, terwijl er in ieder geval in één provincie wel recent een generieke korting is toegepast. Een deel van de provincies en steunpunten plaatst ook vraagtekens bij het feit dat er voor elke provincie een gelijk budget afgesproken is, ongeacht het aantal gemeenten in de betreffende provincie. Steunpunten in provincies met veel gemeenten kunnen daardoor minder aandacht besteden aan een individuele gemeente dan steunpunten in provincies met relatief weinig gemeenten.

2.2 Afspraken decentralisatie¹

Bij de decentralisatie van de verantwoordelijkheid van de steunpunten naar provincies maakten IPO en de minister van OCW afspraken. Die afspraken kregen nog een nadere uitwerking in een gezamenlijke brief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de steunpunten aan de colleges van B&W van de Nederlandse gemeenten van 21 oktober 2010. In bijlage 3 van deze rapportage staat een overzicht van de gemaakte afspraken. We vroegen provincies en steunpunten of de afspraken zijn nagekomen, zowel praktisch/procesmatig als inhoudelijk. Uit de resultaten van ons onderzoek overheerst het beeld dat de afspraken inderdaad voor het overgrote deel zijn nagekomen.

Een aantal terugkerende uitzonderingen is:

- De positie van RCE: de afspraken over de taakverdeling tussen het steunpunt en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed blijken terugkijkend niet afdoende te zijn geweest. In de praktijk is dit zichtbaar door soms een overlap in werkzaamheden tussen steunpunt en Rijksdienst en een tekort aan afstemming over taken en werkzaamheden tussen beide.
- Afgesproken is dat steunpunten en RCE zich via de secretaris van monumentencommissies inzetten om informatie over erfgoedbeleid aan commissies door te spelen en deskundigheid waar nodig te vergroten. Aan deze afspraak wordt in de praktijk niet altijd uitvoering gegeven. RCE heeft wel een cursus voor monumentencommissies opgezet en die met afzonderlijke steunpunten gegeven.
- Provincies vinden dat de steunpunten hun rol meer kunnen pakken op (nieuwe) onderwerpen als herbestemming en cultuurhistorie in ruimtelijke ontwikkeling.

2.3 Invulling provinciale aansturing

Perspectief provincies

Met de decentralisatie kregen provincies de volle verantwoordelijkheid voor de aansturing van de steunpunten. De vraag is hoe zij die rol hebben ingevuld. Uit ons onderzoek blijkt dat alle provincies meerjarige of jaarlijkse afspraken maken met de steunpunten (of de moederorganisaties waar het steunpunt onderdeel van uitmaakt) en verwachten dat de steunpunten (of de moederorganisaties) deze afspraken inhoudelijk en financieel jaarlijks verantwoorden. De provincies geven aan dat de decentralisatie het mogelijk maakt om meer gerichte afspraken te maken met het steunpunt. Met meer gericht bedoelt de provincie dat de afspraken in grotere mate voortvloeien uit het provinciaal erfgoed- en cultuurbeleid en meer rekening houden met de specifieke kenmerken van de provincie. Overigens geldt dit niet voor alle provincies. De geïnterviewden stellen dat de provincies die voor 2009 actief en ambitieus waren in de aansturing van het steunpunt, dit zijn blijven doen. Andere provincies beperken hun aansturing tot afspraken over de bij de decentralisatie vastgestelde basistaken. Bij het laatste valt nog op dat enkele provincies aangeven dat de overeenkomst tussen IPO en OCW ook te veel als een blauwdruk kan worden gezien, die weinig ruimte biedt voor een eigen onderscheidend provinciaal profiel.

Noot 1 Afspraken inzake decentralisatie regionale steunfunctie Monumentenzorg en Archeologie 2009-2012.

Het contact tussen provincie en steunpunt is in de meeste provincies intensief en bestaat uit een periodiek ambtelijk en bestuurlijk overleg (het laatste soms alleen met de moederorganisatie). Aanvullend daaraan hebben steunpunten vaak aanvullend ambtelijk contact met verschillende afdelingen (cultuur, ruimtelijke ordening etc.). Provinciale ambtenaren participeren ook in bijeenkomsten die de steunpunten organiseren, maar ook hier geldt, de ene provincie is hierin actiever/besteedt hier meer tijd aan dan de andere provincie.

Provincies melden ook dat de decentralisatie en daarmee het aanwijzen van de provincie als eerstverantwoordelijke overheidslaag legitimatie biedt om een breder provinciaal beleid voor cultuurhistorie op te zetten. Die legitimatie leidt dan vooral tot groter draagvlak bij het provinciaal bestuur en bij gemeenten. De decentralisatie heeft derhalve in sommige provincies geleid tot een sterkere positie voor het beleidsterrein cultuurhistorie. Andere provincies wijzen erop dat , terugkijkend, de ontwikkelingen in het beleidsterrein cultuurhistorie en de wet- en regelgeving monumentenzorg, archeologie en ruimtelijke ordening meer effect hebben gehad op de rolopvatting van de provincie en de positie van het beleidsterrein.

Perspectief steunpunt

Ook de steunpunten beoordelen de aansturingrelatie met de provincie overwegend goed. In een paar provincies spelen bezuinigingen en daar maken sommige steunpunten zich zorgen over. Er is regelmatig overleg tussen steunpunt en provincie. De steunpunten geven aan dat de sturing van de provincie aan het steunpunt niet fundamenteel veranderd is sinds de decentralisatie. Er bestond altijd al een goed contact en er werden altijd al afspraken gemaakt met de provincie. Provincies die daarin actief en ambitieus waren zijn dat eind 2011 nog.

De steunpunten noemen een aantal verbeterpunten:

- Het feit dat RCE, los van de wettelijke taken, soms op eigen gelegenheid contacten onderhoudt met gemeenten zonder de steunpunten hierover in te lichten. Het bezwaar is niet dat RCE deze contacten heeft – ze zijn ook deels conform de afspraken met de steunpunten – maar wel dat RCE de steunpunten hierover onvoldoende informeert.
- De kloof tussen de ondersteuningsbehoefte van een deel van de gemeenten (namelijk praktische ondersteuning voor individuele plannen) en de opdracht van een deel van de provincies om gemeenten vooral te ondersteunen met generieke informatie en de ontwikkeling van beleid.
- Een zeer beperkt budget, waardoor ondersteuning noodgedwongen beperkt moet zijn, zeker in provincies met veel gemeenten.

Perspectief ministerie van OCW/RCE

Voor het ministerie van OCW/RCE zijn steunpunten een belangrijke schakel om het rijksbeleid op het gebied van cultureel erfgoed bij gemeenten onder de aandacht te brengen en de gemeenten daarbij te ondersteunen. Een aandachtspunt voor het ministerie van OCW/RCE is de mate waarin steunpunten en provincies hun eigen invulling aan de steunpuntfunctie geven. Bij sommige steunpunten wordt bijvoorbeeld in veel mindere mate ingezet op vooroverleg (bouwplanoverleg, ruimtelijk planoverleg). In andere provincies worden de steunpunten mede gezien als instrument om het provinciaal beleid voor het voetlicht te brengen. Voor het ministerie van OCW/RCE geldt dat

de afspraken die bij de decentralisatie zijn gemaakt leidend moeten zijn, en dat de ondersteuning van gemeenten centraal moet staan.

Evaluatie van afspraken

We vroegen ook of de resultaten van de subsidieafspraken 2009-2011 tussen provincies en steunpunten zijn geëvalueerd. In jaarlijkse voortgangsgesprekken worden de resultaten van de steunpunten bekeken. Vaak wordt gebruik gemaakt van kwantitatieve gegevens, zoals het aantal contactmomenten. Zelden leidt dit tot aanpassing of bijstelling van de afspraken. In kwantitatieve zin worden de doelen gehaald. Wel legt de provincie soms de nadruk op aandacht voor nieuwe ontwikkelingen, zoals herbestemming en cultuurhistorie in ruimtelijke ordening. Een paar provincies gaven aan dat er naar aanleiding van het rapport van de Erfgoedinspectie, 'Stut of steunpilaar', een gesprek had plaatsgevonden met het betreffende steunpunt. De meeste provincies geven aan dat de voorliggende evaluatie in opdracht van het ministerie van OCW en het IPO gebruikt wordt voor besluitvorming over het steunpunt in de periode 2013-2016.

3 Maatwerk aan gemeenten

3.1 Gebruik van het steunpunt door gemeenten

Het beeld van het gebruik dat gemeenten maken van diensten, die door de steunpunten zijn aangeboden in de periode 2009-2011, baseren we op twee bronnen van informatie: ten eerste de ingevulde elektronische vragenlijsten, de telefonische toelichtingen op de antwoorden in de vragenlijst en drie face tot face-interviews. Daarnaast beschikken we over gegevens uit de monitor 2011-2012 van de Erfgoedinspectie (EGI)², waarin vragen gesteld zijn over het gebruik van het steunpunt door gemeenten. Alle gemeenten hebben de Erfgoedinspectie gegevens aangeleverd over het gebruik van het steunpunt.

In de afspraken tussen IPO en OCW is overeengekomen dat het steunpunt invulling geeft aan drie functies:

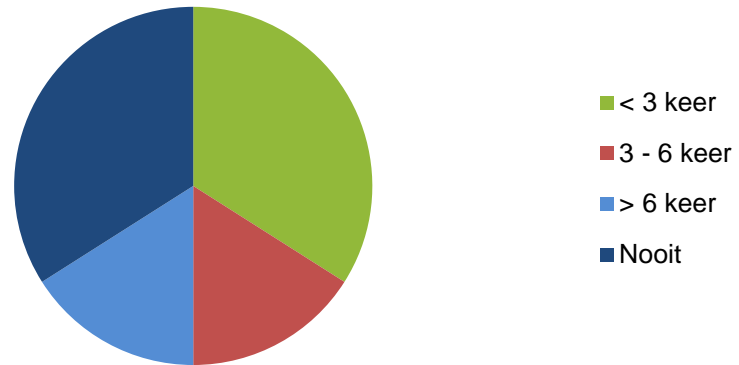
- Bieden loket voor ondersteuning gemeenten.
- Bieden platform voor afstemming betrokken overheden en andere partijen.
- Bevorderen kennis en deskundigheid bij gemeenten wet- en regelgeving op gebied.

In praktijk blijkt dat de functie deskundigheidsbevordering het meest gebruikt wordt: bijna negen van de tien gemeenten in het onderzoek maakte er (wel eens) gebruik van. Van de platformfunctie wordt ook frequent gebruik gemaakt: door bijna acht van de tien gemeenten. De loketfunctie wordt het minst gebruikt: iets meer dan de helft van de gemeenten maakt er gebruik van. Bij ruim twee derde van de door ons bevraagde gemeenten is het gebruik van het steunpunt gelijk aan dat van voor 2009, bijna een kwart maakt meer gebruik van het steunpunt. De rest maakt minder gebruik van het steunpunt dan in 2009. Als we de gegevens nader analyseren blijkt er geen verschillen in gebruik te zijn tussen de drie soorten of bloedgroepen steunpunten.

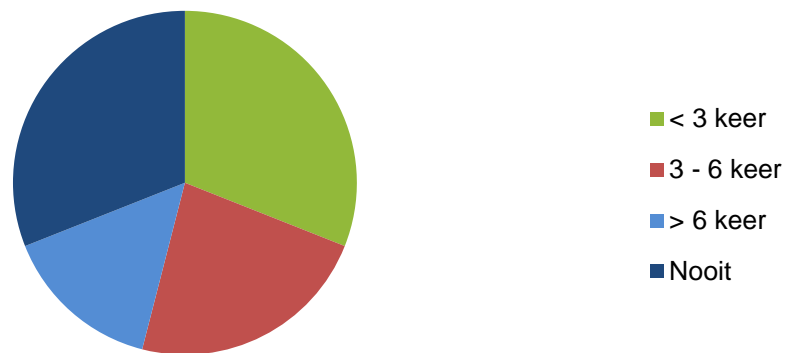
Uit de monitor Erfgoedinspectie 2011-2012 komen gegevens over het aantal keer dat een gemeente jaarlijks een beroep doet op het steunpunt voor archeologie en voor rijksmonumenten. Er is een verdeling gemaakt tussen gebruik van het steunpunt voor archeologische vragen, en het gebruik voor vragen over gebouwde monumenten.

Noot 2 DSP-groep heeft voor de evaluatie van de Erfgoedinspectie op voorhand inzage gekregen in de monitorgegevens. De monitor wordt, na afstemming met het ministerie van OCW (DCE en RCE), gepubliceerd.

Gemeenten: gebruik steunpunten voor vragen archeologie, afgelopen 2 jaar

Gemeenten: gebruik steunpunten voor vragen gebouwde monumenten, afgelopen 2 jaar

Bron: Monitor Erfgoedinspectie, 2011-2012

Het blijkt dat ongeveer twee derde van de gemeenten in een periode van twee jaar een beroep doet op hun steunpunt, voor vragen ten aanzien van gebouwde monumenten iets meer dan vragen over archeologie. Ongeveer een derde maakt minder dan drie keer per twee jaar gebruik van steunpunt, ongeveer een derde drie keer of meer.

Als we het gebruik van steunpunten door gemeenten uitsplitsen, valt op dat in een aantal provincies relatief veel gebruik wordt gemaakt van de steunpunten en in een aantal provincies weinig. In onderstaande tabel staat per provincie aangegeven hoeveel vragen over gebouwde monumenten

door gemeenten aan de steunpunten worden gesteld. Een percentage duidt op een deel van de gemeenten in die provincie, 100% = alle gemeenten in de provincie.

	nooit	< 3 keer	3-6 keer	> 6 keer	onbekend	
Drenthe	17	0	25	58	0	100%
Flevoland	0	40	0	0	60	100%
Friesland	8	23	27	35	8	100%
Gelderland	43	27	16	13	2	100%
Groningen	4	17	42	33	4	100%
Limburg	15	27	42	12	3	100%
Noord-Brabant	28	27	12	19	13	100%
Noord-Holland	50	24	10	2	14	100%
Overijssel	0	40	40	16	4	100%
Utrecht	19	38	35	4	4	100%
Zeeland	8	23	38	31	0	100%
Zuid-Holland	39	39	7	1	13	100%

Bron: Monitor Erfgoedinspectie, 2011-2012 (bewerkt)

Wat opvalt is dat er een relatie lijkt te zijn met het aantal gemeenten per provincie:

- De provincies met de meeste gemeenten (Noord-Brabant, Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland) hebben relatief ook de meeste gemeenten die nooit of weinig gebruik maken van het steunpunt. (Voor een overzicht van het aantal gemeenten per provincie zie bijlage 4, overzicht steunpunten.)
- In provincies met verhoudingsgewijs weinig gemeenten (Friesland, Groningen, Drenthe, Limburg, Zeeland en Overijssel) wordt relatief het meest gebruik gemaakt van de steunpunten.
- Utrecht geeft een diffuus beeld. In Flevoland was de respons te laag om een uitspraak te doen.

Een verklaring kan zijn dat steunpunten die een kleiner aantal gemeenten bedienen beter in staat zijn om met elke gemeente een relatie op te bouwen dan steunpunten die veel gemeenten moeten bedienen. Zo bezien kunnen steunpunten in provincies met minder gemeenten meer maatwerk bieden. Omdat het verband tussen gebruik van steunpunt en aantal gemeenten niet is onderzocht op causaliteit kunnen we bovenstaande niet met zekerheid zeggen. Wel stemt de informatie uit de tabel in grote lijnen overeen met onze enquête onder gemeenten.

3.2 Vragen van gemeenten aan het steunpunt

Wij vroegen gemeenten waarover ze het steunpunt benaderden of deelnamen aan bijeenkomsten van het steunpunt. Daaruit blijkt dat gemeenten het provinciale steunpunt vooral benaderen met vragen over de uitvoering van de wetgeving op het gebied van archeologie en vergunningverlening in de monumentenzorg. Ook hebben zij in toenemende mate vragen over cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening en herbestemming. De laatste twee thema's zijn volop in ontwikkeling en men

zoekt naar kennis over hoe hier invulling aan te geven. Als gemeenten het steunpunt weten te vinden met hun vraag, zijn zij over het algemeen tevreden over hoe het steunpunt de beantwoording oppakt. Het merendeel van de gemeenten geeft een hoge waardering aan deze dienstverlening. In ons onderzoek zijn dit vooral gemeenten in Zeeland, Flevoland, Friesland, Groningen en Drenthe. Dit zijn provincies met relatief een beperkt aantal gemeenten. Het verband tussen waardering voor het steunpunt en aantal gemeenten per provincie is niet verder onderzocht in dit onderzoek. Ook hier past dus een slag om arm.

We vroegen gemeenten of ze hun vragen ook aan andere organisaties stellen en welke dit dan zijn. De antwoorden van gemeenten maken duidelijk dat het steunpunt niet de enige partij is waar gemeenten deskundige ondersteuning zoeken bij de uitvoering van hun taken. In volgorde van belangrijkheid zijn dat de volgende informatiebronnen:

- RCE (negen van de tien gemeenten)
- Intern gemeente/social media (driekwart gemeenten)
- Welstand (iets meer dan de helft gemeenten)
- Collega-gemeenten (iets meer dan de helft gemeenten)
- Commerciële bureaus (iets minder dan de helft gemeenten)
- Provincie (ruim vier van de tien gemeenten)
- Samenwerkingsverbanden gemeenten (vier van de tien gemeenten)
- Andere partijen als Heemschut en de molenstichting

Uit de toelichting op de antwoorden blijkt dat gemeenten een organisatie benaderen waar ze goed bekend mee zijn, bijvoorbeeld goed contact hebben met een medewerker. Ook is internet een (steeds) belangrijke(r) en laagdrempelige informatie bron. Duidelijk is dat snelle en adequate dienstverlening belangrijk is in een sector waar gemeenteambtenaren het moeten stellen met een beperkt aantal uren fte per week.

Ten aanzien van welstandorganisaties is de vraag of bij gemeenten het onderscheid tussen welstandorganisatie of steunpunt duidelijk is, zeker als die twee binnen één organisatie zijn ondergebracht. Een gemeente die ondersteuning vraagt is het niet altijd duidelijk of de ondersteuning voortvloeit uit de steunfunctie of de welstandorganisatie. Soms leidt gratis steunfunctiehulp tot betaalde ondersteuning vanuit de welstandorganisatie.

3.3 Een externe blik op de gemeenten

Naast gemeenten hebben we ook andere partijen, zoals RCE, de Erfgoedinspectie en IPO, gevraagd naar hun mening over de gemeenten als doelgroep van de steunpunten en het te leveren maatwerk. Daarnaast analyseerden wij zelf ook de opbrengst van het onderzoek onder gemeenten.

Hieruit komen de volgende aandachtspunten naar voren:

- Veel gemeenten maken geen onderscheid tussen steunpunt en de bredere erfgoedorganisatie of kennen het onderscheid niet. De gemeente richt de vraag aan de organisatie die de gemeente kent. Ook zien gemeenten de steunpunten niet als de enige plek waar zij met hun vragen op het gebied van monumentenzorg en archeologie terecht kunnen.

- Gesprekspartners benadrukken het belang van de ondersteuning van gemeenten bij de uitvoering van hun wettelijke taken, zelfs in toenemende mate. Dit geldt vooral voor de middelgrote/kleine en krimpgemeenten met veel monumenten. Het belang van een goede uitvoering van de taken is onverminderd groot terwijl door bezuinigingen en reorganisatie de specifieke deskundigheid in de ambtelijke organisatie in een deel van de gemeenten afneemt.
- Steunpunten hebben en houden een belangrijke functie in het inlichten van gemeenten over de ontwikkelingen van het rijksbeleid.
- Het bouwplanoverleg neemt af in belang en vindt ook niet bij alle steunpunten plaats. Dat komt deels door het verminderde aantal bouwplannen dat ter behandeling voorligt, en deels door de wens van provincies dat steunpunten zich minder met individuele ondersteuning en meer met generieke en beleidsmatige ondersteuning bezighouden.
- Ook hechten provincies veel belang aan het thema cultuurhistorie in ruimtelijke ordening. Maar het ruimtelijk planoverleg komt niet in alle provincies, bij alle steunpunten van de grond. Veel steunpunten organiseren wel themabijeenkomsten over cultuurhistorie en ruimtelijke ordening, maar de stap naar ruimtelijk planoverleg wordt nog te weinig gezet.
- Steunpunten zien zich genoodzaakt om een deel van hun dienstverlening betaald aan te bieden. Sommige provincies stimuleren hun steunpunt om dit te doen, om zo het bereik van het steunpunt te kunnen vergroten. Na 'Stut of steunpilaar' hebben steunpunten een financiële en administratieve knip gemaakt tussen non-profit en profit, maar voor de gemeenten is de afbakening niet duidelijk. Zij weten niet altijd met welke pet de medewerker van het steunpunt om tafel zit: betreft het dienstverlening of acquisitie?

4 Toekomstige ontwikkelingen

Naast terugkijken heeft de evaluatie ook een functie richting de toekomst. De overeenkomst tussen IPO en OCW loopt eind 2012 af. Betrokkenen hebben aangegeven welke aandachtspunten zij hebben voor de inrichting van de steunfunctie en het functioneren van steunpunten na 2012.

4.1 Cultuurhistorie en ruimtelijke ontwikkeling

Veel provincies en steunpunten merken dat als effect van bezuinigingen bij gemeenten de deskundigheid in de ambtelijke organisatie afneemt en de beschikbare formatie voor erfgoedbeleid ook. Omdat het beleidsveld door de decentralisatie van taken juist complexer wordt, neemt de vraag naar externe deskundigheid en ondersteuning toe. Gemeenten zijn sinds 1 januari 2012 wettelijk verplicht om cultuurhistorie op te nemen in bestemmingsplannen. Binnen sommige gemeenten verschuift daardoor de inzet op cultuurhistorie van het beleidsveld cultuur naar ruimtelijke ordening. Dat is een positieve ontwikkeling: de lijnen tussen beide sectoren worden zo immers korter. Voor de RO-medewerker maakt het steunpunt echter minder vanzelfsprekend onderdeel uit van zijn of haar netwerk. RO-medewerkers hebben van oudsher wel een relatie met de provinciale medewerkers ruimtelijke ordening en richten zich sneller tot hen.

Het ruimtelijk planoverleg komt bij veel steunpunten niet van de grond. Vaak laten gemeenten de cultuurhistorische toets ook over aan de ontwikkelaar of het stedenbouwkundig bureau waardoor er minder zicht op en betrokkenheid is bij de kwaliteit van het advies. De oprichting van de zogenaamde Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's), die overigens per regio in opzet kunnen verschillen, kan dit versterken. De diensten verzorgen de uitvoering van RO taken van provincie, waterschap en gemeenten. De nadruk bij deze diensten ligt immers op vergunningverlening en toetsing. Dit heeft tot risico dat cultuurhistorie in de planontwikkeling beperkt blijft tot het 'afvinken' van verplichtingen en niet leidt tot het sturen op de cultuurhistorische belangen 'aan de voorkant' van ruimtelijke opgaves en gedurende planprocessen.

4.2 Zichtbaarheid van de steunpunten

Gemeenten waarderen de deskundigheid van steunpunten. Lang niet alle gemeenten weten echter het steunpunt te vinden. De zichtbaarheid van steunpunten is al langer een aandachtspunt (vergelijk Stut of steunpilaar 2009) en behoeft nog altijd verbetering. De reden dat dit een aandachtspunt blijft, is dat steunpunten zich bewegen in een zich snel ontwikkelend beleidsveld en tegelijkertijd de gemeenten op maat moeten bedienen, terwijl de steunfunctie wordt uitgevoerd met relatief weinig fte. Vooral in de provincies met veel gemeenten is het steunpunt minder zichtbaar. Voor veel gemeenten is het bouwplanoverleg aanleiding om contact op te nemen met het steunpunt, maar dat overleg neemt af in omvang vanwege het teruglopend aantal aanvragen en ook niet elk steunpunt organiseert dit overleg. Gemeenten vinden dan minder vanzelfsprekend de weg naar het steunpunt.

4.3 Voortbestaan van de steunpunten

Sommige provincies zien het steunpunt steeds meer als uitvoerder van provinciebeleid en het risico bestaat dat hier in de prestatieafspraken tussen steunpunt en provincie prioriteit aan wordt gegeven boven de directe ondersteuning van gemeenten. Provincies bezuinigen ook en ook op erfgoedhuizen. Het steunpunt krijgt daarvan een tik mee. Eén provincie heeft een generieke korting doorgevoerd, ook over het oorspronkelijke rijksdeel.

Provincies herzien hun kerntaak en kiezen steeds meer voor het niet ondersteunen van de uitvoering van wettelijke taken door gemeenten (algemeen) en dit dreigt ook effect te hebben op de erfgoed(steen)functie. Sommige provincies vinden dat de provinciale verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de steunfunctie in de toekomst overbodig wordt doordat gemeenten samen als opdrachtgever en financier de verantwoordelijkheid voor de functie overnemen. Provincies wijzen daarbij ook op gemeentelijke herindelingen, gemeenten worden groter en moeten dus steeds meer eigen deskundigheid in huis hebben. Gemeenten vinden echter de gedachte dat zij opdrachtgever en financier van steunpunten worden onrealistisch.

Tot slot van dit hoofdstuk zien we nog een aantal ontwikkelingen die effect kunnen hebben op de uitvoering van de steunfunctie door de steunpunten:

Veranderingen in het monumentenbeleid van het rijk zijn hierbij van belang. Het erfgoedbeleid ontwikkelt zich van objectgericht naar gebiedsgericht. Provincies krijgen een centrale rol in de belangenafweging en het sturingsproces 'aan de voorkant' van gebiedsontwikkelingen. Die ruimtelijk benadering van het erfgoedbeleid moet de komende jaren nog nadere uitwerking krijgen. Samenwerking hierbij met partners, waaronder vooral de gemeenten, is daarbij essentieel. Recent zijn ook de middelen bestemd voor grootschalige restauraties gedecentraliseerd naar provincies. De wet Modernisering Monumentenzorg legt meer verantwoordelijkheden neer bij gemeenten. Door de Wet Revitalisering Generiek Toezicht (inwerkingtreding naar verwachting oktober 2012) zal het interbestuurlijk toezicht op gemeenten bij de provincies komen te liggen. De Erfgoedinspectie zal dan niet langer toezicht houden op hoe gemeenten hun taken op het gebied van monumentenzorg invullen.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

In deze paragraaf beantwoorden we de drie hoofdvragen van de evaluatie:

- 1 Heeft de decentralisatie van de steunpunten geleid tot meer maatwerk in de ondersteuning van gemeenten?
- 2 Heeft de decentralisatie van de steunpunten geleid tot een heldere taakverdeling tussen de betrokken overheden, vanuit het perspectief van betrokken overheden en de steunpunten?
- 3 Zijn de gemaakte afspraken tussen IPO en OCW nagekomen?

Ad 1 Heeft de decentralisatie van de steunpunten geleid tot meer maatwerk in de ondersteuning van gemeenten?

We kunnen op basis van de interviews en gesprekken concluderen dat het maatwerk in de ondersteuning iets is toegenomen, vooral omdat door de decentralisatie, in ieder geval voor het gevoel, de specifieke provinciale en lokale situatie meer recht kan worden gedaan. Voor gemeenten is de decentralisatie van steunpunten overwegend geruisloos verlopen, de meeste hebben er zelfs niets van gemerkt. De gemeenten die wel iets van de decentralisatie gemerkt hebben geven aan dat het contact tussen steunpunt en gemeenten intensiever is geworden. De intensiteit in de benadering van gemeenten door het steunpunt lijkt ook samen te hangen met het aantal gemeenten dat een provincie telt. Het aantal gemeenten per provincie varieert enorm. Steunpunten in provincies met veel gemeenten hebben meer moeite om maatwerk te leveren dan steunpunten in provincies met minder gemeenten. Daarbij begeven steunpunten zich sinds 2009 in een beleidsterrein dat sterk in ontwikkeling is. Dit heeft invloed op de tijdsbesteding en de focus van werkzaamheden van de medewerkers van het steunpunt. Deze en voorgaande constatering zijn trouwens geen direct gevolg van de decentralisatie.

Provincies hebben door de decentralisatie de positie om zich het steunpunt meer 'toe te eigenen' en een stempel te drukken op de invulling van de taken van het steunpunt. Deze provincies zien in het steunpunt ook een middel om hun eigen beleidsdoelstellingen te bereiken en de kennis ervan bij gemeenten te vergroten. Steunpuntmedewerkers zijn hun link naar gemeenten, en participeren vanuit die positie in provinciale projecten. Een deel van de provincies doet dit niet en ziet de gemaakte afspraken IPO/OCW als een 'blauwdruk' voor het functioneren van het steunpunt en benadrukken dat het steunpunt er vooral voor de gemeenten is.

Voor het ministerie van OCW blijft het van belang dat de steunpunten de gemeenten ondersteunen bij hun taken op het gebied van monumentenzorg en archeologie. Dat belang is de laatste jaren, juist door de beleidswijzigingen in de monumentenzorg en archeologie alleen maar toegenomen.

Ad 2 Heeft de decentralisatie van de steunpunten geleid tot een heldere taakverdeling tussen de betrokken overheden, vanuit het perspectief van beide overheden en de steunpunten?

De decentralisatie heeft deels wel en deels niet geleid tot een heldere taakverdeling. In aansturing en subsidieafspraken is de taakverdeling volgens zowel de betrokken overheden als de steunpunten helder. De provincie maakt prestatieafspraken met het steunpunt (of de moederorganisatie) voor één of meerdere jaren en evalueert ook met het steunpunt of de afspraken zijn nagekomen.

Zowel de steunpunten, provincies als OCW/RCE geven aan dat de taakverdeling in de praktijk van de ondersteuning richting gemeenten niet altijd helder is, ondanks de gemaakte afspraken. De gemaakte afspraken lijken in de praktijk niet altijd even werkbaar en zowel steunpunten als RCE ondervinden daar hinder van. De verhoudingen tussen de organisaties moeten zich deels nog beter uitkristalliseren, hiervoor zijn aanvullende afspraken nodig en een periode van gewenning.

Ad 3 Zijn de gemaakte afspraken tussen IPO en OCW nagekomen?

De afspraken tussen IPO en OCW zijn nagekomen. Het beleidsterrein kende tussen 2009 en 2012 een grote dynamiek waardoor er wel vragen zijn over aanvullende of nieuwe afspraken en de rol van het steunpunt daarin. Een voorbeeld daarvoor is de decentralisatie van de restauratiesubsidies naar provincies. In die nieuwe overeenkomst, zo constateren enkele provincies en steunpunten, is formeel geen rol weggelegd voor de steunfunctie.

5.2 Aanbevelingen

Provincie

- Laat de vaste steunpunttaken (de blauwdruk) meer los en benadruk de steunfunctie als een van de instrumenten van het provinciaal erfgoedbeleid en niet als (de instandhouding van) een instituut.
- Benader die functie vanuit de hoofdtaak en vanuit 'de klant', ze is primair bedoeld om de deskundigheid en kennis van (kleinere/ middelgrote) gemeenten op peil te houden. Spreek per jaar een behapbaar programma met een aantal acties en activiteiten (binnen het beschikbare budget) af en leg daarbinnen een focus op de communicatie met de doelgroep en het bouwen van netwerken tussen gemeenten. Doel is de emancipatie van gemeenten. Zij moeten uiteindelijk hun erfgoedbeleid op orde hebben en het steunpunt kan gemeenten stimuleren de vragen steeds meer aan elkaar te stellen. Streef daarnaar en maak daar zo mogelijk afspraken over met (netwerken van) de gemeenten, maar bedenk daarbij wel dat de kennisbehoefte bij de 'klant' zal blijven bestaan en cultureel erfgoed een overheidsverantwoordelijkheid blijft.
- De taakverdeling tussen steunpunt en RCE was en is een punt van aandacht, omdat taken deels overlappen en men elkaar niet vanzelfsprekend op de hoogte houdt. De steunpunten hebben daar last van, maar ook RCE ondervindt nadelen. Maak heldere afspraken met RCE en de steunfunctie zodat alle benodigde kennis op een goede manier bij de 'klant' komt (de kennis en kunde van RCE is belangrijk voor gemeenten). Goede afspraken over de rol van

steunpunten in de vertaling van landelijk verworven kennis naar het niveau van gemeenten kunnen positief bijdragen aan de samenwerkingsrelatie.

- Gemeenten zoeken steunpunten op bij vragen over herbestemming en cultuurhistorie in relatie tot ruimtelijke ordening. Het aantal vragen hierover neemt naar verwachting toe. Deze ontwikkeling vraagt om kennisontwikkeling bij de medewerkers die de steunfunctie uitvoeren. Dit betreft kennis over ruimtelijke aspecten en ruimtelijke ordening, wetgeving en ruimtelijke kwaliteit. Sta als provincie toe dat de steunpunten hierover ook onderling afspraken maken, bijvoorbeeld over specialisering en verwijzing.

Steunpunten

- De best gewaardeerde steunpunten slagen erin om gemeenten proactief te benaderen en om op korte termijn adequaat op vragen te reageren of te verwijzen. Dit vraagt om een zichtbare en flexibele opstelling van de medewerkers.
- Niet alle gemeenten zijn bekend met het provinciale steunpunt en welke ondersteuning zij van het steunpunt kunnen verwachten. Bezoek (groepen van) gemeenten actief en definieer samen de vragen van de gemeenten en gebruik de vragen bij het opstellen van het jaarprogramma.
- Investeer in het opbouwen van regionale netwerken van gemeenten. Het gezamenlijk optrekken van gemeenten vergroot hun slagkracht en draagt bij aan de opbouw van eigen deskundigheid.
- Investeer in regionale themabijeenkomsten voor gemeenten waar het steunpunt samen met RCE gemeenten adviseert en ondersteunt bij de implementatie van rijksbeleid.
- Ontwikkel de kennis en kunde van de medewerkers van het steunpunt meer naar nieuwe thema's en vragen (of verwijs naar andere organisaties of de moederorganisatie). Maak daarover afspraken met de provincie en de RCE. Communiceer helder over wat het steunpunt kan betekenen voor gemeenten en waar zij voor andere onderwerpen terecht kunnen.
- Meer zichtbaarheid (digitaal): Steunpunten hebben een gezamenlijke portal die toegang biedt tot de verschillende websites van de steunpunten. Een toelichting op wat het steunpunt doet, in relatie tot andere organisaties zoals de RCE kan gemeenten helpen in waar zij met hun vragen terecht kunnen. Een overzicht met veel gestelde vragen (FAQ) geeft inzicht in de aard van de vragen waarmee gemeenten zich tot het steunpunt kunnen wenden.
- Houd dienstverlening en acquisitie voor betaalde opdrachten gescheiden, ook tussen de medewerkers van de steunpunten (of moederorganisaties).

IPO/OCW

- Het is van belang om de rol van de steunfunctie te beschouwen binnen het bredere instrumentarium voor de uitvoering van erfgoedbeleid. De (nieuwe) taken van provincies in ruimtelijke ordening, erfgoedbeleid en de bijbehorende wetgeving zijn divers en complex en dat leidt soms tot onduidelijkheid³. Maak bij bestaande en nieuwe afspraken helder welke

Noot 3 Dit zagen we bijvoorbeeld bij de bestuurlijks afspraken over de restauratie van rijksmonumenten en het ruimtelijk beleid voor erfgoed. Het is voor individuele provincies en steunpunten niet duidelijk of en wat hierin de rol van de steunfunctie is

verantwoordelijkheden rijk, provincies en gemeenten hebben en welk instrumentarium daarbij door wie geregeld wordt en waar ondersteuning beschikbaar is en zet in op synergie en samenwerking

- Wat betreft de rol van de provincie en de financiering van de ondersteuning van gemeenten kan een vergelijking met andere beleidsdomeinen en de daar geldende afspraken behulpzaam zijn. Bijvoorbeeld afspraken in de verantwoordelijkheid regionaal vervoer en mobiliteit, wet maatschappelijke ondersteuning, bibliotheken. Rode draad is dat er bij vernieuwing van wetgeving en verandering van afspraken altijd (tijdelijk) ondersteuning van gemeenten en innovatie nodig is.
- Het beleidsveld is dynamisch, en vooralsnog is ondersteuning van gemeenten wenselijk. Over de toekomstige ontwikkeling van de steunfunctie zien we grofweg twee opvattingen. De eerste opvatting is dat om de belangrijke - steeds veranderende - rol van gemeenten in erfgoedbeleid te realiseren, en erfgoedbeleid nu eenmaal een overheidstaak is, een goede, kosteloze, ondersteuning van gemeenten noodzakelijk zal blijven. De tweede opvatting is dat gemeenten nu ondersteund moeten worden om straks 'momo-proof' te zijn, waarna de (aard van de) steunfunctie heroverwogen kan worden. Omdat het nu nog niet duidelijk is welke kant de ontwikkeling opgaat adviseren wij om over (bijvoorbeeld) vier jaar de afspraken over de steunfunctie monumentenzorg en archeologie opnieuw tegen het licht te houden.
- En tot slot zou bij een herziening van de overeenkomst opnieuw gekeken kunnen worden naar de indexering en de verdeling van de budgetten over de provincies.

Bijlagen

Bijlage 1 Documenten

Bronnen documentanalyse

- Afspraken inzake decentralisatie regionale steunpunten Monumentenzorg en Archeologie 2009-2012. Ministerie van OCW en IPO. Den Haag, november 2008
- Brief aan de Colleges van B&W, door tussenkomst van de provinciale steunpunten monumentenzorg en archeologie, betreft Steunpunten en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Den Haag, 21 oktober 2010
- Erfgoedbalans 2009. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Amersfoort, 2009
- Stut of steunpilaar? Een onderzoek naar de provinciale steunpunten monumentenzorg. Erfgoedinspectie. Den Haag, augustus 2009
- Stut of steunpilaar? Een onderzoek naar de provinciale steunpunten monumentenzorg. Bijlage: de steunpunten nader bekeken. Erfgoedinspectie. Den Haag, augustus 2009
- Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg. Ministerie van OCW. Den Haag, 3 december 2009
- Gemeenten Onderzoek. Nationaal Restauratiefonds. Hoevelaken, 18 februari 2010
- Gemeenten MoMo-proof – eindrapport. AEF. Utrecht, 10 november 2010
- Bijlage bij brief aan Eerste Kamer: reactie op aanbevelingen AEF. Ministerie van OCW. Den Haag, 20 december 2010
- Ruimte voor archeologie: synthese van de themaveldrapportages. Rigo. Amsterdam, juli 2011
- Brief aan Tweede Kamer: beleidsreactie evaluatie archeologiewetgeving. Ministerie van OCW, 7 februari 2012
- Monitor Erfgoedinspectie 2009-2010
- Monitor Erfgoedinspectie 2011-2012 (concept – versie)

Daarnaast hebben provincie en steunpunten ons de volgende documenten verstrekt:

- Jaarplannen, meerjarenplannen, subsidieaanvragen
- Voortgangs- en verantwoordingsrapportages

Bijlage 2 Geïnterviewde personen

Face tot face-interviews:

- R. Smouter, P. Schaap, A. Le Coultre en M. Stafleu RCE
- E. de Graaff en A. de Wolf IPO
- H. Nuijten Erfgoedinspectie
- K. van Stralen Provincie Fryslân
- H.J. Klinker en F. Bonekamp Provincie Overijssel
- T. van der Veen Provincie Zuid-Holland
- D. Bloemhof Steunpunt Friesland
- G. van Altena en S. Wentink Het Oversticht
- O. Helleman Erfgoedhuis Zuid-Holland
- E. Saathof Gemeente Staphorst
- Y. Hoekstra Gemeente Smallingerland

Telefonisch interview gemeente:

- M.E. van Haersma Buma Gemeente Leidschendam-Voorburg

Telefonische interviews provincies:

- W. Daemen Provincie Limburg
- J. Vedder Provincie Gelderland
- E. van der Kleij Provincie Noord-Holland
- H.A.M. Kuijpers Provincie Noord-Brabant
- J. Prins Provincie Utrecht
- A. Rousseau Provincie Flevoland
- W. Schutte Provincie Drenthe
- B.I. Sens Provincie Zeeland
- R.M.B. Veenstra Provincie Groningen

Telefonische interviews steunpunten:

- C. Boer Stichting Libau
- J. Westerman Gelders Genootschap
- T. Oberndorff SAM Limburg
- H. Maas Stichting Monumentenhuis Brabant
- W. Dubelaar-Schippers STAMU (Utrecht)
- D. Koren Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
- A. van Holk Steunpunt Archeologie en jonge Monumenten Flevoland
- J. van der Veen Cultuurcompagnie (Noord-Holland)
- H. Rijkens Drents Plateau

Respons elektronische vragenlijst gemeenten:

- Groningen: Eemsmond, Oldambt, Pekela
- Drenthe: Noordenveld, Borger Odoorn
- Gelderland: Duiven, Rheden, Nijmegen
- Flevoland: Zeewolde, Lelystad, Noordoostpolder
- Utrecht: Soest, Veenendaal, Oudewater
- Noord-Holland: Haarlemmermeer, Bergen
- Zeeland: Veere, Goes, Schouwen Duiveland
- Noord-Brabant: Veldhoven, Gilze Rijen
- Limburg: Nederweert, Leudal
- Overijssel: Hof van Twente
- Friesland: Lemsterland
- Zuid-Holland: Lansingerland, Brielle

Non-respons elektronische vragenlijst gemeenten:

- Friesland: Súdwest Fryslân
- Noord-Holland: Stede Broec
- Limburg: Venlo
- Noord-Brabant: Waalwijk
- Overijssel: Almelo
- Drenthe: Emmen

Aanvullende telefonische interviews gemeenten:

- Drenthe: Noordenveld
- Groningen: Oldambt
- Noord-Brabant: Veldhoven
- Gelderland: Duiven
- Flevoland: Noordoostpolder
- Zeeland: Schouwen-Duiveland
- Limburg: Leudal
- Utrecht: Veenendaal
- Noord-Holland: Bergen

Bijlage 3 Afspraken decentralisatie

Samenvatting 'Afspraken inzake decentralisatie regionale steunfuncties Monumentenzorg en Archeologie 2009-2012'

Doel van de decentralisatie is dat provincies een centrale rol krijgen in de financiële en beleidsmatige aansturing van de steunpunten. Decentralisatie moet '[...]' nog meer maatwerk in de ondersteuning van gemeenten '[...]' mogelijk maken en moet leiden tot een heldere taakverdeling tussen betrokken overheden.

Uitgangspunten zijn:

- 1 Doel steunpunten is kwaliteit monumentenzorg verbeteren door bevorderen kennis gemeenten en ondersteunen totstandkoming monumentenbeleid door gemeenten.
- 2 Verwachting is dat ondersteuningsbehoefte gemeenten toeneemt door decentralisatie bevoegdheden naar gemeenten op gebied monumentenzorg en archeologie: wet op de archeologische monumentenzorg nieuwe wet op de ruimtelijke ordening en verplichting gemeenten zelf monumentenvergunning te verlenen.
- 3 Steunpunten zijn verbindende schakel RCE en gemeenten. RCE concentreert zich op wettelijke taken en rol als kennisinstituut, steunpunten fungeren als ondersteuner gemeente.
- 4 Provincies dragen zorg voor bekostiging één steunpunt per provincie opdat basistaken vervuld kunnen worden en deze taken kosteloos aan gemeenten worden aangeboden.

Inhoudelijke afspraken

Basistaken van een steunpunt zijn:

- Bieden loket voor ondersteuning gemeenten.
- Bieden platform voor afstemming betrokken overheden en andere partijen.
- Bevorderen kennis en deskundigheid bij gemeenten wet- en regelgeving op gebied archeologie, cultuurlandschap en monumenten en inhoudelijke praktijk daarvan.

Taken RCE in relatie steunpunten:

- Op hoogte houden steunpunten van actualiteit op gebied archeologie, cultuurlandschap en monumenten, en voor cultuurhistorie relevante ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening.
- Onderhouden contacten steunpunten op gebied van inhoud en beleid.
- Participeren in overleggen in kader van platformfunctie en voorlichtingsbijeenkomsten voor gemeenten.

Procesmatige afspraken

- Medefinanciering vanuit OCW stopt. Gelden (in totaal € 816.804) worden vanuit OCW-cultuurbegroting overgedragen aan Provinciefonds. Bedrag loopt via algemene uitkering, verdeelmaatstaf is "het vaste bedrag".
- Partijen gaan ervan uit dat geen sprake is van verborgen gebreken.

- Steunpunten kunnen onderling verschillen in werkwijze en organisatie. De publieke middelen worden ingezet voor de basistaken ter ondersteuning van (samenwerkende) gemeenten.

Samenvatting Brief aan Colleges B&W van RCE en steunpunten, 21 oktober 2010.

Wat kunnen gemeenten van steunpunten verwachten:

- Steunpunten bieden eerstelijnszorg voor gemeenten. Ondersteunen gemeenten naar behoefte bij ontwikkeling en uitvoering (wettelijke) taken op gebied van monumentenzorg en archeologie. Steunpunt beschikt over deskundige medewerkers en uitgebreid provinciaal en nationaal netwerk op gebied cultuurhistorie.
- Ondersteuning bij kwalitatief goede en zorgvuldige vergunningverlening.
- Hulp bij stimuleren herbestemming cultuurhistorisch waardevolle objecten en complexen.
- Telefonische helpdesk en spreekuur waar gemeenten en particulieren met vragen terecht kunnen.
- Plaats vooroverleg met adviseurs rijk en/of provincie, bijvoorbeeld in bouwplanoverleg.
- Veel steunpunten hebben regulier overleg gemeenten waarin actuele kwesties en nieuwe ontwikkelingen worden besproken.
- Organisatie themabijeenkomsten over actuele onderwerpen.
- In bestuurlijk contacten en ruimtelijk planoverleg bespreekt steunpunt mogelijkheden cultuurhistorie (in vroeg stadium) plek te geven in ruimtelijk beleid en plannen. Steunpunt helpt mee verankering in erfgoed- en ruimtelijk beleid en bestemmingsplannen. Doel is kwaliteit leefomgeving verbeteren door het verhaal van de plek te vertellen.
- RCE adviseert gemeenten op basis van de Monumentenwet over ingrijpende veranderingen aan monumenten.
- Restauraties- en instandhoudingsplannen voor niet-woonhuizen worden door RCE met subsidie ondersteund.
- RCE is, soms formeel, soms informeel, betrokken bij ruimtelijke plannen waar cultuurhistorie aan de orde is.
- Waar veel speelt kan RCE – in afstemming met het steunpunt – de samenwerking met een gemeente in een bepaalde periode intensiveren.
- Via de secretaris van monumentencommissies zetten steunpunten en RCE zich in om informatie over erfgoedbeleid aan commissies door te spelen en deskundigheid waar nodig te vergroten.

Bijlage 4 Overzicht steunpunten

Groningen: Libau steunpunt monumenten

Grootte: 3,76 fte (steunpunt)

Organisatievorm: steunpunt is onderdeel van Stichting Libau, onafhankelijke adviesorganisatie ruimtelijke kwaliteit voor gemeenten (stedenbouw, welstand, landschap, cultuurhistorie en archeologie)

Aantal gemeenten: 23

Website: www.libau.nl

Friesland: Stichting steunpunt Monumentenzorg Fryslân

Grootte: 5 medewerkers = 4,11 fte (inclusief betaalde dienstverlening)

Organisatievorm: zelfstandige stichting

Aantal gemeenten: 27

Website: www.monumentenzorgfryslan.nl

Drenthe: Drents Plateau

Het Drents Plateau is in reorganisatie

Steunpunt maakt onderdeel uit van informatie- en expertisecentrum ruimtelijke kwaliteit en erfgoed

Aantal gemeenten: 12

Website: www.drentsplateau.nl

Overijssel: Het Oversticht.

Grootte: 45 medewerkers (3 bij steunpunt, Oversticht zet alle deskundigheid in)

Organisatievorm: onderdeel van stichting Het Oversticht organiseert welstandscommissies voor gemeenten en is kennis- en adviesorganisatie voor ruimtelijke kwaliteit en erfgoed.

Aantal gemeenten: 25

Website: www.oversticht.nl

Gelderland: Samenwerkingsverband Cultuurhistorie Gelderland (uitvoering Gelders Genootschap met ondersteuning van de Monumentenwacht Gelderland)

Grootte: circa 1,6 fte onbetaalde dienstverlening

Organisatievorm: ondergebracht bij Gelders Genootschap, sector Cultuurhistorie

Aantal gemeenten: 56

Website: www.geldersgenootschap.nl

Flevoland: Steunpunt Archeologie en jonge Monumenten

Grootte: 1 fte

Organisatievorm: onderdeel erfgoedcentrum Nieuw Land te Lelystad

Aantal gemeenten: 6

Website: www.nieuwlanderfgoed.nl

Utrecht: Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht

Grootte: 1,5 fte (gegevens 2009)

Organisatievorm: onderdeel Landschap Erfgoed Utrecht (uitvoering taken door Welstand en Monumenten Midden Nederland)

Aantal gemeenten: 26

Website: www.stamu.nl

Noord-Holland: Cultuurcompagnie Noord Holland

Grootte: 4,2 fte, 5 medewerkers

Organisatievorm: onderdeel Cultuurcompagnie Noord-Holland

Aantal gemeenten: 55

Website: www.cultuurcompagnie.nl

Zuid-Holland: Erfgoedhuis ZH

Grootte: 6 medewerkers (werken in deeltijd voor steunpunt)

Organisatievorm: steunpunt is onderdeel van het Erfgoedhuis ZH

Aantal gemeenten: 72

Website: www.psama.nl

Noord-Brabant: Stichting Monumentenhuis Brabant

Grootte: 5 personen werkzaam voor steunpunt (deeltijd) (gegevens 2009, Stut of steunpilaar)

Organisatievorm: zelfstandig steunpunt, stichting

Aantal gemeenten in provincie: 67

Website: www.monumentenhuisbrabant.nl

Zeeland: Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Grootte: 2 medewerkers werkzaam voor het steunpunt (ca. 1,55 fte)

Organisatievorm: niet zelfstandig, onderdeel SCEZ

Aantal gemeenten in provincie: 13

Website: www.scez.nl

Limburg: Steunpunt Archeologie & Monumenten Limburg (SAM)

Grootte: 2,095 fte (2011)

Organisatievorm: niet zelfstandig, maakt onderdeel uit van de Stichting Huis voor de Kunsten Limburg

Aantal gemeenten in provincie: 33

Website: www.sam-limburg.nl

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met zestig medewerkers. We werken in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook van maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.